

משפטים ב

געזאגט געווארן (במקומה) נאך מתן תורה און זי רעדט וועגן עליית משה אל ה' נאך מתן תורה — איז, ווי מפרשים זאגן:

(א) פון לשון הכתובי — ואל משה אמר עלה אל ה', ניט, ויאמר ה' אל משה כמנהג הכתוב בשאר המקומות — איז משמע, אז, אמר כבר קודם אלו הפרשיות דלעיל.

(ב) פון תוכן הפרשהי — דער ענין

א. בסיום הסדרה — נאך דעם ווי די תורה פארענדיקט, פרשת דיניני (און די פרשה, הנה אנכי שולח מלאך גוי¹) — דערציילט די תורה: „ואל משה אמר עלה אל ה' גוי“.

שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „ואל משה אמר עלה“ און איז מפרש: „פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות ובד' בסיון נאמרה לו עלה“. דאס הייסט אז די פרשה שטייט דא שלא במקומה.

דער הכרח אין פשוטו של מקרא צו זאגן אז „פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות“ — און ניט (ווי עס לערנען כ"כ פשוטני המקראי) אז די פרשה איז

(7) ולהעיר שגם החוקני מ"י כדעת רש"י. ובבחי כאן: על דרך הפשט זו קודם מ"י.

(8) רצ"כ כאן. — וראה גם רמב"ן כאן, וטעם אל משה אמר כ"י.

(9) באר יצחק כאן. ובארבנאל כאן (ב.שאלה הח"י) שקשה, מה צורך ה"י בעל"י הזאת. . . כיון שלא הגיעה אליהם שם נבואה כלל, ואולי שבעבור זה כתב רש"י שהפרשה הזאת קדמה למתן תורה. וראה ש"ך עה"ת לקמן פסוק ג.

בבאר יצחק מקשה ג"כ (להדיעה שנאמרה לאחר מ"ת): „מה ה"י צורך ב"י עליות אחר מ"ת ומה נשתנו מקצת משפטים שצוהו הקב"ה לירד תיכף ולאמרן לישראל ומקצתם לא אמרם עד עלותו להר שוב שנית“.

אבל: (א) קושייתו, מה ה"י צורך ב"י עליות כ"י היא רק לפירושו דהציווי „ואל משה אמר עלה“ ה"י קודם אמירת פ"י משפטים (ועי' נצטווה עלה) — לקבל הציוויים דפ"י משפטים). אבל ברמב"ן מפורש דמשי"נ כאן. ואל משה אמר עלה ג"י ונגש משה ג"י היא העל"י דלקמן פסוקים ט"ב (וכ"ה לשאר המפרשים שבהערה 6, וציווי זה ה"י עוד בהיותו בהר ביום מ"ת לאחר ששמע כל הציוויים דס"ט יתרו ופ"י משפטים, שאל שלאחרי שצוה כ"י לבניי א"י עלה אל ה"י.

(ב) גם: שאלתו, מה נשתנו מקצת משפטים כ"י (היינו הציוויים דפ"י משפטים) היא גם על פרש"י (שפרשה זו נאמרה קודם עשה"ד), שהרי מפורש

(1) ל' רש"י ריש פרשתנו.

(2) כג, כ ואל"ך. — ולכאורה אינה בכלל, פרשת דיניך כיא ענין בפ"י, ובעיקר — הבטחות ואזהרות כלליות כ"י (וראה רש"י בתחלת הפרשה ההיא (כג, כ): כאן נתבשרו כ"י). וראה לקמן הערה 57. אבל ראה רמב"ן (כד, א) דמשמע שזו המשך וסיום להמצות שלפניו, ש.התחיל לחזור ולהזהיר על ע"ז. . . וצוה אותו ואלה המשפטים. . . והשלים באזהרת העיז שימצאו בארץ ובבבד"י.

(3) כד, א.

(4) אף שמקורו במכילתא יתרו (יט, יא, וכ"ה בפרש"י שם), וכן מוכח מכמה מקומות בש"ס ומדרשים (ראה תריש פרשתנו כאן ובמילואים שם סכ"ז, ושי"ן) שה"י לפני מ"ת — הרי ענינו של פרש"י עה"ת הוא לפרש, פשוטו של מקרא.

(5) ברא"י, דבק טוב ועוד כתבו רק ההכרח שה"י בד' בסיון (ולא ג' א"ו ה'), אבל לא — מניל לרש"י בכלל שנאמרה קודם עשרת הדברות.

(6) ראב"ע (וכן בראב"י יתרו כ, כא), רשב"ם, רמב"ן, אברבנאל, אה"ח (שכ"ה), משמעות הכתובים (ועוד כאן, וכן משמע מתי . . . שה"י אחר מ"ת (רד"ה וירד' ה' תרמ"ג).

מ"ת ה"י בר' סיון — יתרו י"ט, טז).

(*) כ"ה הלשון שם (וכ"ה בגי'יק), וצ"ע, שהרי מפורש בב"י. אמר . . . בשביעה לירח"א (ולדעתו)

דארף מען פארשטיין בנדוד: פאר-
וואס זאל די פרשה, ואל משה אמר
עלה — וואס איז געזאגט געווארן
„קודם עשרת הדברות ובד' בסיון" —
שטיין שלא במקומה, ערשט בסוף פרשת
משפטים?¹⁶

ובפרט, אז לויט דעם קומט אויס אז
דער המשך הסיפור וועגן מתן תורה
והכנות לזה איז לכאורה באופן תמוה
מאד:¹⁷

אין פרשת יתרו ווערט דערציילט
וועגן די הכנות צו מתן תורה פון „יום
השני" (ב' סיון), פון „יום שלישי",
און א טייל פון „רביעי לחודש" (כולל
— דער ציווי ה' אויף „פרישה והגב-
לה":²¹ ויקדש את העם גוי' ויאמר אל
העם היו נכונים גוי' אל תגשו גוי'²²), און
דערנאך — וועגן מתן תורה ביום ששה
(או שביעי)²³ בחודש: און וועגן אמירת
ה' צו משה'ן נאכדעם.²⁴

און אין סוף פרשת משפטים קערט זיך
אום די תורה צוריק צו מאורעות פון ד'
סיון [אז משה האט דערציילט אידן
„מצות פרישה והגבלה", און „את כל
המשפטים — ז' מצות כו' ושבת כו'
שניתנו להם במרה"ב²⁵] און צו חמשה²⁶
בסיון??!

16) ומ"ש בגויא כאן לפענ"ד אינו ע"ד המשט
כלל. וכן ביאור האלשיך כאן.

17) ראה אברבנאל שם. שפוטס הכתובים וסדרם
לא יסבלו הדעת הזה (פרשי). ועד"ז ברמב"ן ואין
הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל.

18) פרשי יתרו יט. ג.

19) פרשי שם, ח.

20) פרשי שם, ט.

21) ל' רשי פרשתנו כד, ג.

22) יתרו שם, יד-טו.

23) כב' הדיעות שהובאו ברשי שם, טו.

24) יתרו כ, יט ואילך.

25) רשי פרשתנו שם. וראה לקמן בפנים ריש

סעיף ב.

26) פרשי — יתרו יט, יא. פרשתנו שם, ד.

פון „נכנסו אבותינו לברית"י, וואס
ווערט דערציילט אין דער פרשה, איז א
זאך וואס דער שכל איז מחייב אז מען
האט עס געטאן איידער מען האט באק-
מען די תורה אלס הכנה דערצו.

עס איז אבער שווער: אע"פ אז רשי
ברענגט (ובכ"מ) דעם כלל"י אז „אין
מוקדם ומאוחר בתורה", איז אבער פאר-
שטאנדיק, אז מען זאגט דאס נאך —
וואו ס'איז ניטא קיין ברירה, און אז עס
דארף זיין עפעס א טעם אויף דעם שינוי
הסדר. און ווי מען געפינט אין פירוש
רשי ולדוגמא אויפן פסוקי „וימת תרח
בחרן", אז נאך דעם ווי רשי איז מבאר
אז מיתת תרח איז געווען „לאחר שיצא
אברם מחרן וכו"י, איז ער ממשיך
ומקשה"י — „ולמה הקדים הכתוב
מיתתו של תרח ליציאתו של אברם כו"י.

בפרשי (תשא לא, יח. וראה לקמן הערה 29)
שהקביה למד עם משה בארבעים יום (רק). החוקים
והמשפטים שבואלה המשפטים"י, וכצ"ל שגשגתני
משפטים אלו. וראה רשי ריש פרשתנו ובמפרשי
רשי שם.

10) ל' רשי לקמן פסוק ו.

11) בעניינו — יתרו יט, יא. ובכ"מ מקומות
בפרשי: בראשית ו, ג. וישלח לה, כט. ועוד.

12) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 64-5, ושי"ן שיחת ש"פ
בא תשמ"ג. ועוד.

13) ס"פ נח.

14) וצ"ע שלא הובא ברשי שם (וכן בעוד
מקומות בפרשי) הלשון „אין מוקדם ומאוחר
בתורה" — אף שתוכן פירושו הוא שאין הכתובים
על הסדר.

15) שוה"ה הוספת חיבה „ולמה" (הקדים) — ולא
קיצר וכתב (כסגנונו בכמה מקומות): והקדים.

י) ואין זה סותר מה שפרשי (ר"פ בואר). כל
המצות... נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כי
כוונתו שם לאהל מועד שבמדבר סיני (ושולל בזה
עברות מואב, כהמשך לשון שם, כמשנית במקרא
(לקו"ש חז"ן ע' 280 ואילך). משא"כ בפרשי ריש
פרשתנו מה ראשונים מסיני אף אלו מסיני —
הכוונה להר סיני (כהראשונים). וראה מפרשי
רשי שם. ואכ"מ.

דער פרשה „ואל משה אמר עלה אל ה'“
ווערט בסיום הסדרה דערציילט:
„ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והי
שם ואתנה לך את לוחות האבן ג' . .
ויקם משה . . ויעל . . אל ההר והי
משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה.
וואס דאס איז שוין ווידער געווען (ווי
רש"י³² זאגט) תיכף „לאחר מתן תורה“.

— קומט אויס (לויט פרש"י), אז אויך
דער המשך הענינים פון דעם זמן —
עליית משה להר נאך מ'ת (און זיין זיין
דאָרט ארבעים יום) ווערט אין דער
תורה איבערגעריסן מיט אַן ענין פון א
זמן מוקדם: פריער דערציילט די תורה
וועגן די חוקים ומשפטים וואס דער אוי-
בערשטער האָט געזאָגט משה'ן אין די
ארבעים יום בהר³³, און דערנאָך (נאָכן
מפסיק זיין מיט דער פרשה — פון פאַר
מ'ת — „ואל משה אמר עלה“) — דעם
ציווי „עלה אלי ההרה“ צו באַקומען די
לוחות, און ווי משה האָט מקיים געווען
דעם ציווי.

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ביי מתן תורה האָבן זיך אויפגעטאָן
צוויי ענינים: א) דער אויבערשטער האָט
געגעבן תורה — די מצוות והלכות
התורה — צו אידן. ב) אידן זיינען דורך
דעם געוואָרן עבדי ה', וכמש"נ³⁴. תעב-
דון את האלקים על ההר הזה, ובלשון
רש"י³⁵ אז אידן זיינען געוואָרן „משועב-
בדים ל'“.

(31) לקמן פסקו יב ואלך.

(32) שם. — ולהעיר שבבחי שם מפרש ש.ג.מ.
פרשה זו קודם מ'ת נאמרה. ע"ש.

(33) משא"כ להרמב"ן כו', שפ' משפטים נאמרה
לו לפני עלייתו לקבל הלוחות. כנ"ל בפנים.

(34) שמות ג, יב.

(35) יתרו כ, ב. וראה בהר כה, מב: עבדי הם
(ובפרש"י שם). ועד"ז שם, נה (ובפרש"י) — הובא
בפרש"י פרשתנו (כא, ו); און ששמעה על ה'ם כו'.

ב. נאך א תמ' אין סדר הפרשיות
לויט פירוש רש"י:

די פשטנים הנ"ל (וועלכע לערנען אַז
די פרשה איז געזאָגט געוואָרן נאָך מ'ת)
זאָגן, אז דאָס וואָס עס שטייט ווייטער:
„ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה'
ואת כל המשפטים“ באַציט זיך צו די
משפטים ודינים פון דער סדרה (פ'
משפטים), וועלכע זיינען אַנגעזאָגט גע-
וואָרן צו משה'ן „בו ביום“ פון מ'ת³⁶
(און משה האָט זיי גלייך דערנאָך
איבערגעגעבן צו אידן).

אַבער רש"י בפירושו על התורה איז
מפרש³⁷, אַז „החוקים והמשפטים
שבואלה המשפטים“ זיינען געזאָגט גע-
וואָרן צו משה'ן אין די ארבעים יום
(הראשונים) ווען ער איז געווען בהר —

ולפי פירושו זה קומט אויס, אַז צווישן
די צוויי סיפורים (וועגן די הכנות (ביז
חמשה בסיון) צו מתן תורה) איז די
תורה מפסיק ניט נאָר מיט די הכנות צו
מתן תורה פון ששה בסיון ומתן תורה,
נאָר אויך מיט פילע ענינים וואָס דער
אויבערשטער האָט געזאָגט משה'ן
במשך ארבעים יום שלאחזי³⁸!

נאָך מער: נאָך די אַלע דינים
ומשפטים (פון פרשת משפטים) און נאָך

(27) כד, ג.

(28) ראה רמב"ן כאן: ולא יאמר ויספר אלא

בחדשות כו'. וראה מפרשי רש"י כד, ג.

(29) תשא לא, יח. — ברא"ם ריש פרשתנו (וראה
גם לבוש שם) שלפי פרש"י פ' משפטים נאמרה
למשה ביום מ'ת (לפני עלייתו להר), ופרש"י תשא
שם, הוא על דעת ר' יהודה ולא כהמ"ד ד.אף אלו
מסיני' (ע"ש). וכ"כ בתשא שם. אבל (נוסף על מה
שקושע עליו בנריא ועוד) קשה (כמדובר כמ"ס) —
דאיך אפשר שפשוטו של מקרא אחד יסתור מקרא
שני? וראה גם משכיל לדוד שם.

(30) ושמעה אמרם לישראל (לפרש"י יתרו יח,

זג) לאחר יוהכ"פ!

משא"כ אין פרשת משפטים רעדט זיך וועגן דעם צווייטן ענין אין מתן תורה — דער כריתת ברית צווישן דעם אוי- בערשטן מיט די אידן, דורך וועלכן אידן זיינען געווארן, משועבדים לוי. וואס דאס איז געווארן דורך די פרטים (פעולות) וואס ווערן דערציילט דא: אמירת נעשה"י (און נעשה ונשמע) — די קבלה פון אידן, כתיבת ספר הברית, בנין מזבח און הקרבת קרבנות, הזאת דמים"י. [און אויך די מצות פרישה והגבלה וואס ווערט דא איבער געזאגט, איז בשביל דבר שנתחדש בה"י, דער פרט פון אמירת נעשה"י — די קבלה פון אידן, אז זיי זיינען מוכן ומשועבד צו אָננעמען אויף זיך, דברי ה"י].

ד. דערמיט איז פאָרענטפערט בפש"ט טוט דער המשך סדר הפרשיות והענינים אין די סדרות:

פריער שטייט אין תורה דאס וואס איז שייך צום ערשטן ענין אין מתן ובשלימות — נתינת מצוות ודיני התורה: די מצוות אלס הכנה צו מתן (מצות פרישה והגבלה); מתן-תורה (עשרת הדברות); פרשת מזבח"י (וואס קומט גלייך נאך מת כניל), און, ואלה המשפטים — די הלכות התורה וואס דער אויבערשטער האט געלערנט מיט משה'ן בהר אין די ארבעים יום".

(41) כד, ג ואילך.

(42) ואמירת נעשה"י שם'י יתרו (יט, ח) — ה"ה

דב' סיון (ראה הערה 38).

(43) ראה רש"י שם, ה. ח.

(44) כלשון רש"י לעיל בא יג, ה. ועוד.

(45) ומה שפרש"י (ריש פרשתנו) סעם הסמיכות ד.פ. דינין לפי מזבח לומר לך כ"י — כי בלא"כ ה' מסיים קודם עם המאורעות דהזמן שבסמיכות ממש למית (סיום פרשתנו), ולא להפסיק בראיה המשפטים של הארבעים יום שלאח"י כשה' משה בהר.

און די ביידע פרטים האט דער אוי- בערשטער מדגיש געווען גלייך אין דעם ערשטן דבור צו משה'ן, במדבר סיני" (בשני בסיו"י) — כה"י תאמר גוי אתם ראיתם גוי ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה גוי": אז פון אידן מאַנט זיך: (א) שמוע תשמעו בקולי" — אויספאלגן די ציווי ה' (ב) ושמרתם את בריתי (שאכרות עמכם על שמירת התורה"י) — אז דאס איז אין אן אופן פון ברית. אידן האבן זיך געבונדן מיט'ן אוי- בערשטן, משועבדים לוי.

און דאס איז דער תוכן החילוק צווישן די ציווי פרשיות (וועגן די הכנות למתן תורה) — פרשת יתרו און פרשתנו:

אין פרשת יתרו רעדט זיך (בעיקר"י) וועגן נתינת (מצות) התורה — עשרת הדברות, [ועד"ז, פרשת מזבח"י — וואס איז אן המשך ישר צו מתן תורה, ווי דער פסוק זאגט, אתם ראיתם גוי לא תעשון אתי גוי מזבח אדמה תעשה גוי"]. און דעריבער, אויך אין דעם סיפור ההכנות צו מתן תורה רעדט זיך (בעיקר) וועגן די מצוות וועלכע דער אויבערשטער האט געגעבן אידן אלס הכנה צו מתן תורה — מצות פרישה והגבלה [און דערפאר איז דערביי מודגש ווי דער אויבערשטער האט אָנגעזאגט משה'ן אויף די מצות, ועד"ז ווי משה האט זיי איבערגעגעבן צו די אידן].

(36) יתרו יט, ג ואילך.

(37) ל' רש"י (שם, ה).

(38) היינו לאחרי ההכנה כו' דב' סיון, שהיתה הקדמה לכללות ענין מית, כ"י חלקים שבו, כניל בפנים.

(39) ל' רש"י ריש פרשתנו.

(40) יתרו כ, יט ואילך.

(א) פארוואס איז רש"י מעתיק אין דעם דיבור-המתחיל אויך דעם ווארט „עלה“? עס וואלט לכאורה געווען גענוג צו מעתיק זיין „ואל משה אמר“ (אדער נאך — „ואל משה“ — וויבאלד ער איז ממשיך „פרשה זו“, און „נאמרה“)?

(ב) וואס איז דער טעם וואס ער נוצט דעם לשון „קודם עשרת הדברות“ און ניט „קודם מתן תורה“⁵⁰? נאך מער: בפירושו על הש"ס⁵¹ זאגט טאקע רש"י דעם לשון „ואל משה אמר עלה וגו'... קודם מתן תורה נאמרה“.

די צוויי דיוקים הנ"ל זיינען נאך מער בולט, כשעת מען פארגלייכט לשון רש"י אויף דעם פסוק מיטן לשון רש"י אויפן ווייטערדיקן פסוק⁵², „ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה“ — דארט זאגט רש"י: „ויאמר ה' אל משה — לאחר מתן תורה: (א) רש"י איז דארט ניט מעתיק „עלה“, און (ב) זאגט „מתן תורה“, ניט „עשרת הדברות“⁵³!

ע"פ הנ"ל קען מען זאגן: דערמיט דייטעט אן רש"י אז מיט דער פרשה הויבט זיך אן דער סיפור פון דעם צווייטן ענין אין מתן תורה: און דאס איז רש"י מדגיש „פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות“: דערמיט מיינט רש"י צו זאגן ניט נאך ווען דאס איז געזאגט געווארן, נאך אויך⁵⁴ צו זאגן אז די פרשה — „ואל משה אמר עלה“

און נאך דעם ווי די תורה פארג-ענדיקט דעם ערשטן ענין אין מ"ת, הויבט אן די תורה מפרט זיין דאס וואס האט א שייכות צום צווייטן ענין אין מ"ת — די כריתת ברית.

עפ"ז איז אויך פאָרענטפערט פאָר-וואָס די תורה צעטיילט דעם סיפור וועגן עליית משה בהר נאך מ"ת (כנ"ל) סוף סעיף ב) — ווייל אויך אין די ארבעים יום ווען משה איז געווען בהר זיינען געווען די צוויי ענינים:

(א) דער אויבערשטער האָט גע-לערנט מיט משה'ן „החוקים והמשפטים שבואלה המשפטים“ (כנ"ל). (ב) „ואתנה לך את לוחות האבן גו'“⁵⁵, וואָס די מטרה פון נתנת הלוחות איז בפשטות (ניט בכדי צו לערנען אין זיי, נאָר) דאָס וואָס זיי זיינען „לוחות העדות“⁵⁶, „לוחות הברית“⁵⁷: זיי דינען ווי אַן עדות אויף דער ברית וואָס דער אוי-בערשטער האָט כורת געווען מיט אידן במ"ת (אויף שמירת התורה).

און דערמיט איז מובן וואָס דער ערשטער ענין הנ"ל (אין די ארבעים יום) — ואלה המשפטים גו' — ווערט דער-ציילט בהמשך צו די עשרת הדברות ופרשת מזבח: און דער ענין פון „עלה אלי ההרה גו'“ ואתנה לך את לוחות האבן גו' — בשייכות צום צווייטן ענין אין מ"ת (די כריתת ברית).

ה. ויש לומר, אז דעם חילוק הנ"ל דייטעט רש"י אן בדיוק לשונו — „ואל משה אמר עלה, פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות“, דלכאורה:

(46) להעיר מפרשי ואראו, כט"ל.

(47) כד, יב.

(48) תשא לא, יח. לב, טו. לד, כט. ועוד.

(49) עקב ט — ט, יא. טו. וראה תשא (שם), כז (כח): כתב גו' כרתי אתך ברית גו' וכתוב גו' דברי הברית גו'.

(50) וז"ה הלשון בכרך מפרשים (ראה בחי' ואברנאל (מפרשי). רמב"ן בהמשך לשונו. ראביע יתרו כ, כא. ועוד).

(51) גיטין פח, ב ד"ה לפנייהם.

(52) ולהעיר שבמדרש לקח טוב הלשון בכ' המקומות „עשרת הדברות“.

(53) עפ"ז מובן למה הוצרך רש"י לכתוב התיבות „קודם עשרת הדברות“ ולא הסתפק באמרו „בד' בסיון נאמרה“.

תורה מקדים שרייבן דעם ציווי אויף מלאכת המשכן פאר מעשה העגל?

איז דאס מובן לויטן ביאור הנ"ל: די תורה וויל מסמך זיין די פרשיות פון ציווי מלאכת המשכן צום סיום פון אונזער סדרה: [ע"ד ווי רש"י זאגט בתחלת הסדרה, אז סיום פרשת יתרו האט א (סמיכות און) קשר מיט התחלת פרשת משפטים], וואו עס רעדט זיך וועגן דעם צווייטן ענין אין מ"ת — ואל משה אמר עלה אל ה'. ווייל דער גמר ושלמות פון דעם ענין אין מ"ת — דער ברית וקשר צווישן אידן מיטן אוי-בערשטן — איז געווארן דורך עשיית המשכן⁵⁴, "ועשו" לי מקדש ושכנתי בתוכם⁵⁵.

(57) ראה גם רמב"ן, בחיי ורבותינו בעה"ת ר"פ תרומה. ועוד.

ועפ"י יומתק ג"כ מה שלא הקדים פרשת ואל משה אמר עלה לפני פרשת. הנה אנכי שולח מלאך גוי" (את"ל שאין זה חלק מפרשת דינין) (שנסמכה לפרשת מזבח — רש"י ריש פרשתנו) — ראה לעיל הערה (2) — כדי להסמיכה לפ' תרומה.

(58) להעיר שבציווי על מלאכת המשכן בפרשיות אלו נכלל גם הציווי (ס"פ תצוה) על סדר דימי המילואים, חינוך אהרן כו' בעבודת המשכן.

(59) להעיר מרביתנו בעה"ת תרומה שם: פרשה זו . . . מ"ת . . . ושם תשרה שכניה וישראל סביב כמו המלאכים . . . ועל זה נאמר אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם להיות שכניתי ביניהם.

(60) תרומה כה, ת. וראה שם, כב: ונועדתי לך גוי. וראה רמב"ן ר"פ תרומה שזוהי "עיקר החפץ במשכן . . . הארון . . . ונועדתי . . . ועפ"י שייך זה גם לעליית משה להר לקבל הוזהרות (שבסיום פרשתנו), שהרי "אין בארון רק שני (ה)זוהרות . . . אשר כרת ה' גוי" (מ"א ת, ט. דה"ב ה, י).

(61) עפ"י יש להסביר ג"כ מש"נ כאן (כד, טז"ו) וישיכון כבוד ה' גוי וימראה כבוד ה' גוי" גם לפי הדיעה (שהובאה בפרש"י שם, טז) שאיירי בהזמן דלפני מ"ת (וראה בארוכה באר יצחק כאן — פסוק א וטז) — כי ענין זה שבמ"ת (התגלות השכינה כו') שייך (בעיקר) לענין הב' במ"ת (כריב בין בניי להקב"ה והתקשרותם בה'), ולכן חזר ואמרו כאן בקיצור להסמיכו לענין המשכן, ושכנתי בתוכם.

(ותוכנה) איז געזאגט געווארן נאך איידער עס האט זיך אנגעהויבן דער ערשטער ענין הנ"ל אין מ"ת — עשרת הדברות.

און דערפאר איז רש"י אויך מעתיק (אין ד"ה) דעם ווארט "עלה" — ווייל דאס איז דער תוכן פון "פרשה זו", ווי משה האט "עולה" געווען "אל ה'".

[און ע"ז איז אויך דער וויי-טעדיקער המשך הדברים — "ויעל" משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל. ויראו את אלקי ישראל גוי", און אזוי אויך די פרשה שלאחרי' — "ויאמרו ה' אל משה עלה אלי גוי ויעל משה גוי"].

וואס דאס איז דער תוכן פון דעם צווייטן ענין אין מ"ת, אז דורכן כריתת ברית זיינען אידן "עולה" און ווערן צוגעבונדן צום אויבערשטן ("והייתם לי סגולה גוי"⁵⁶), התקשרות און "עלי" אל ה', "ורוממתנו".

ו. לויטן ביאור הנ"ל אין דעם סדר הפרשיות פון מ"ת, קען מען אויך מסביר זיין דעם טעם פון דעם סדר הפרשיות שלאחרי פרשתנו:

לשיטת רש"י בפירושו על התורה⁵⁷ איז דער ציווי ה' אויף מלאכת המשכן — די סדרות פון תרומה און תצוה (און התחלת פ' תשא) — געזאגט געווארן לאחרי מעשה העגל, נאך אין תורה איז עס כתוב פריער, ווי דער כלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה".

— ע"פ הנ"ל (סעיף א) דארף מען דאך האבן א הסברה: פארוואס איז די

(54) לקמן פסוק ט"י.

(55) יתרו י"ט, ה (וראה לעיל סעיף ג).

(56) תשא לא, יח. לג, יא.

געווארן עבדי ה' און דערמיט דער-
הויבן געווארן, „ורוממתנו“ — איז אן
ענין נצחי: וויבאלד דאס איז געקומען
מצד די תחתונים גופא, איז דאס אין זיי
נקבע געווארן אין א פנימיות.

און דאס איז אויך דער ביאור אין דער
סמיכת הפרשיות פון ציווי מלאכת
המשכן צום צווייטן ענין הנזיל אין מ"ת,
„ואל משה אמר עלה אל ה'“ — ווייל
דער אויפטו פון דער השראת השכינה
אין משכן לגבי השראת השכינה בשעת
מ"ת איז (ווי גערעדט אמאל בארר-
כה⁶⁶):

די השראת השכינה אין משכן איז
געקומען דורך „ועשו לי מקדש“, ע"י
עשיית בני ישראל. און וויבאלד אן די
השראת השכינה איז געקומען דורך
עשיית האדם, איז די קדושה נקבע גע-
ווארן אין דער חפצא (גשם) המשכן (ניט
ווי ביי מ"ת וואס „במשוך היובל — סימן
סילוק שכינה — המה יעלו בהר“,⁶⁷
ווייל הר סיני איז צוריק געווארן ווי
פריער, חול).

און דער ענין (פון עשיית המשכן) איז
א המשך צום „התחתונים יעלו לעליו-
נים“ פון מתן תורה, וואס זיין שלימות
איז, אן עס טוט אויף אויך אין דער
תגלות אלקות מלמעלה למטה, אן דער
„ושכנתי בתוכם“ וואס ווערט דורך
„ועשו לי מקדש“ איז אין אן אופן פון
קביעות, נצחיות.

(משיחת ש"פ משפטים תשמ"ג)

ז. דער ביאור בזה בפנימיות העני-
נים:

עס שטייט אין מדרש⁶², אן בשעת מ"ת
האבן זיך אויפגעטאן צוויי ענינים:
„העליונים ירדו לתחתונים“ — „וירד ה'
על הר סיני“, די התגלות אלקות
מלמעלה למטה; און „התחתונים יעלו
לעליונים“ — „ואל משה אמר עלה אל
ה'“, עליית התחתון למעלה.

און דאס איז דער חילוק צווישן די
צוויי פרשיות וועגן מ"ת — פ' יתרו און
פ' משפטים: אין פ' יתרו רעדט זיך
בעיקר וועגן מ"ת ווי דאס איז מצד
„העליונים“ — „וירד ה' על הים“, וידבר
אלקים גו' — עשרת הדברות כו';
בפרשתנו רעדט זיך (בעיקר) וועגן מ"ת
ווי דאס איז מצד די „תחתונים“ — „עלה
אל ה'“: הקדמת נעשה לנשמע, בניית
המזבח והקרבת קרבנות⁶³, כריתת ברית
כו'.

דער חילוק צווישן די צוויי ענינים
במתן תורה איז: די התגלות העצומה
(מלמעלה) בשעת מ"ת: ירד כסא הכבוד
(מרכבה), שמיעה מפי הגבורה וכו' איז
געווען לפי שעה; משא"כ די עליית
התחתון (אידן) וואס האט זיך אויפ-
געטאן בשעת מ"ת — וואס אידן זיינען

62 שמיר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

63 יתרו יט, כ.

64 ואף שגם כפ' יתרו מסופר ע"ד עליית משה
אל האלקים (יט, ג. וראה שם, ח"ט (ובפרשי שם).
שם, כ) — הרי עלי זו היא רק „אל האלקים“,
משא"כ הענין ד.תחתונים יעלו לעליונים“ הוא העלי
אל הו"י דוקא (ראה ד"ה וירד ה' תרמ"ג בתחלתו
ובסופו (ומתורץ עפ"י קושיות המהר"ז בשמיר
שם). אלא ששם מפרש דברי המדרש (כפשטות
לשונן) כדעת הרמב"ם כו' שפרשה זו נאמרה לאחר
מ"ת.

65 משא"כ בס"פ יתרו — ציווי העליון ע"ז.

66 לקו"ש חכ"א ע' 150 ואילך.

67 תרומה כה, ח. וכן מדגיש הפסוק גבי פרטי
המשכן והכלים: ועשו, תעשה וכיו"ב.

68 יתרו יט, יג ובפרשי.

משפטים ג

ווערן א גר גמור, ס'איז נאָר וואָס ער האָט אויף זיך אַ חוב, אַז כּשיבנה ביהמ"ק וועט ער דאָרפן ברענגען אַ קרבן.

אינעם גדר און טעם פון אַט דעם דין — אַז בזמן הזה ווערט מען אַ גר (גמור) בלויז דורך מילה און טבילה (כאַטש אַז בזמן הבית איז די כּניסה לברית דורך דריי זאַכן און אַ „גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו . . קרבנו עכבו להיות גר גמור . . ככל כשרי

א. אין די דינים פון גירות שרייבט דער רמב"ם אין ספר ה"ד": בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן. מילה היתה כו' וטבילה היתה כו' וקרבן שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ע"י כל ישראל הקריבום וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית . . צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן . . שנאמר ככם כגר מה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן.

נאָך דעם שרייבט דער רמב"ם, אין אַ באַזונדער הלכה' (לאחר דעם וואָס ער איז מפרש „מהו קרבן הגר"): „ובזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה. וכשיבנה בית המקדש יביא קרבן". פון פשטות הלשון איז משמע, אַז בזמן הזה איז מילה און טבילה גענוג אויף צו

(8) במס' כריתות שם: „אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים אמר רבא' וכי יגור אתכם גר . . לדורותיכם גר" (שלח שם). ובנמוקי יוסף יבמות מז, א ד"ה ת"ר מכאן (ועד"ז בריטביא יבמות שם — מה, סעי'ב). אבל בזמן הזה אינה מעכבת דהא לדורותיכם כתיב ויודע ה' הקב"ה שאין לנו לדורות הרצאת דמים. והיינו, שהלימוד מלדורותיכם הוא — ש.בזמן הזה אינה מעכבת, משא"כ בזמן הבית — כל השלשה דברים הם לעיכובא, וע"י מילה וטבילה לא נעשה גר כללי. אבל ברמב"ם ה"ל מחוסרי כפרה (נסמן בהערה 10) — לפי הצפצ' (כבפנים) — שגם בזמן הבית, הקרבן מעכבו. להיות גר גמור כו' רק בנוגע לאכול בקדשים, אבל, לשאר דברים הוה כישראל לכל דבר' (וראה לקמן הערה 40).

והעיר ממס' גרים שם: „גרים נכנסין למילה ולטבילה ולקרבן. ב' מעכבין ואחד אינו מעכב, דמפשטות הלשון משמע" שגם בזמן הבית כשישגם כל הג' דברים, אחד אינו מעכב (והקרבן הוא רק לגבי אכילת קדשים. — והעיר ממילת הבן לגבי קרבן הפסח ואכילתו — הובא לקמן).

- (1) ה"ל איסורי ביאה פ"ג ה"א ד' — מכריתות ט.
- (2) א (פרש"י פרשתנו כד, ו), וראה הערה הבאה.
- (3) בכריתות שם ליתא הלשון „בשלשה דברים". וכן ליתא בפרש"י פרשתנו שם. אבל ע"ד לשון הרמב"ם הוא בספרי שלח טו, יד (שהובא בפיה"מ להרמב"ם הקדמה לסדר קדשים). מה ישראל שלא באו בברית אלא בשלשה דברים כו'. ובמכילתא דרשב"י בא יב, מח: מה אורח אין נכנס לברית אלא בשלשה דברים. ועד"ז במס' גרים פ"ב ה"ה. ושם: בג' מצוה.
- (4) בכריתות שם, והרצאת דם', הרצאת דמים' (ובפרש"י פרשתנו שם, הזאת דמים). וראה פרש"י פרשתנו שם, ח. ובספרי ובמכילתא דרשב"י שם: בהרצית (בהרצאת) קרבן. וכ"ה בהמשך לשון הרמב"ם (הנעתק בפנים). וראה לקמן הערה 24.
- (5) פרשתנו שם, ה.
- (6) שינוי ע"י הצענזור — וכן בכ"מ ביד וכו"ז — כמפורסם. וראה בשינויי נוסחאות להיד וכו'.
- (7) שלח טו, טו.
- (8) ה"ה.

(*) וראה רע"ב כריתות רפ"ב. שטמ"ק שם ח. ב (בחי' שבסוף המס') ד"ה גר.
 (**) ולה. נוסחא חדשה' במס' גרים שם — מחלוקת בדבר.